

АНОТАЦІЯ

Дикий Я.О. Психологічне деталювання вчинку волонтерства.

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 053 «Психологія», Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2025.

У дисертації детально проаналізовано теоретичні концепції та методологічні підходи до вивчення волонтерства як психологічного й соціального феномену суспільного повсякдення і повновагового вчинку особистості, а також теоретично обґрунтовано і застосовано процедуру психологічного деталювання у дослідженні психологічної структури постання вчинкового акту із властивими йому психозмістовими характеристиками. Висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів, зокрема:

уточнено та обґрунтовано:

- зміст поняття про вчинок волонтерства крізь призму канонічної теорії вчинку В.А. Роменця як інтегрального поєднання вчинкових актів добра, краси, істини, самопожертви, самоствердження, самовизначення та самоздійснення. Кожен із них описано в контексті постання ситуаційного, мотиваційного, дійового та післядійового компонентів, що охоплюють весь комплекс психологічних оприявнень цього вчинкового дійства, від реагування на кризові чи буденні потреби, утвердження гуманістичних цінностей до створення гармонійної соціальної взаємодії, жертвності й відповідальності, пошуку життєвого шляху й реалізації особистісного потенціалу. Пропонована концептуалізація уможливила розкриття сутності волонтерського вчинку та окреслила унікальність його ціннісної основи, мотиваційного спрямування, діяльних проявів і рефлексивних аспектів, що забезпечило психологічно деталізоване розуміння досліджуваного феномену;

вперше:

- запропоновано понятійне уявлення про психологічну деталь, інтелектуальними ресурсами міждисциплінарних узагальнень у мистецькому та

науковому дискурсах і психологічному осмисленні, доведено її гносеологічну значущість як мікроподії унікального психологічного й соціального наповнення, себто суб'єктивно насиченого фрагмента ковітального досвіду, який забезпечує смислотворення та рефлексію;

- обґрунтовано й імплементовано дослідницьку процедуру психологічного деталювання, що інтегрує аксіопсихологічні, мотиваційні, діяльні та рефлексивні засоби пізнання, їх психоемоційне забарвлення і суб'єктивну значущість, які слугують рушійною силою постання вчинку та дають змогу виявляти приховані закономірності довершеного акту вчинення;

- емпірично досліджено волонтерство як вчинковий акт і запропоновано критерії для типологізації чотирьох модусів зреалізування волонтерства, відповідно до індивідуальних психологічних особливостей волонтерів і до психологічних деталей, які встановлюють рівень повноцінності вчинку. Пропонована модусна структура волонтерського практикування відображає рівень цілісності учинку, репрезентуючи рух-поступ від початкових форм задіяння, який характеризується найпростішими, часто зовні стимульованими, операціями, до найвищого рівня зреалізування цієї суспільно корисної і безоплатної діяльності, за якого волонтерство набує сенсожиттєвого значення й інтегрується у згармонізовану Я-концепцію особистості.

подальшого обґрунтування набули:

- психодіагностичний інструментарій покомпонентного вивчення вчинкової структури волонтерства із використанням процедури психологічного деталювання, емпіричну доцільність яких було підтверджено у результаті дослідження;

- уявлення про волонтерство як ковітальну подію, що виходить за межі прагматичної соціальної дії й постає як екзистенційно значущий акт самотворення, внутрішньої трансформації й громадянської відповідальності особистості волонтера;

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що вперше волонтерство висвітлено як повновагомий учинок, водночас обґрунтовано концептуальне у змістовленні поняття психологічної деталі та запропоновано

логіко-аналітичну процедуру психологічного деталювання як інструмента виокремлення мікроподій унікального психологічного наповнення, що вдосконалюють процес пізнання психосоціальних явищ суспільного повсякдення.

Практичне значення полягає в тому, що результати дослідження можуть бути впроваджені у професійну діяльність психологів-практиків, які взаємодіють із волонтерськими об'єднаннями, громадськими організаціями і благодійними фондами та здійснюють психологічний супровід волонтерів. Водночас процедура психологічного деталювання має практичне застосування як у теоретичній, так і в прикладній психології, позаяк уможливорює удетальнений аналіз ціннісного, мотиваційно-вольового, діяльного і рефлексивного компонентів когнітивних подій, а відтак сприяє поглибленому усвідомленню особистістю власного життєвого досвіду, його окремих ситуацій та подій.

У кваліфікаційній науковій праці аргументовано, що вчинок волонтерства – це найвищий рівень зреалізування цієї безоплатної і суспільно корисної діяльності, за якого волонтери, інтерпретуючи ситуацію власного задіяння, перш за все, керуються трансцендентними цінностями добра й універсалізму, тому їхній мотивації властива альтруїстична спрямованість і жага до перетворення соціальної дійсності; до того ж діяльний компонент характеризується екзистенційною повнотою практичного уприсутнення й усвідомленим обранням волонтером найскладніших завдань, а результатом його постійної рефлексії постає розуміння значущості власної вчинкової активності, готовність до подальшого циклічного звернення волонтерства, усвідомлення способів удосконалення суспільного довкілля і особистісної трансформації як кульмінації самісного вчинення.

У роботі обґрунтовано, що феномен волонтерства доцільно розглядати крізь призму вчинкової теорії В.А. Роменця та циклічно-вчинкового підходу А.В. Фурмана, у межах яких він постає як цілісна подія, що поєднує ситуаційні, мотиваційні, дійові та післядійові аспекти волонтерського практикування. Показано, що вчинок волонтерства набуває різних модусних форм – від операційного до повноцінного вчинення, які відображають ступінь смислової

інтеграції та рівень особистісної зрілості волонтера. Уточнено, що зовнішня структура цього явища охоплює соціальні умови та потреби, на які реагує волонтер, тоді як внутрішня розкривається через ціннісні орієнтири, мотиваційні чинники, діяльнісні прояви та рефлексивні наслідки. Доведено, що психологічна деталь – мікроподія як особистісно значущий фрагмент когнітивного досвіду – є ключовим аналітичним елементом, який часопросторово локалізує унікальні переживання, смисли й механізми мобілізації ресурсів особистості. У такому ракурсі волонтерство інтерпретується як екзистенційно значуща форма суспільної дії та внутрішнього становлення особистості, що поєднує її морально-ціннісні орієнтири, громадянську відповідальність та творчо-альтруїстичну самореалізацію.

Програма емпіричного дослідження, будучи спрямована на вивчення психологічного деталювання вчинку волонтерства, передбачала аналіз його модусної структури, розгорнутої у ситуаційному, мотиваційному, дійовому та післядійовому компонентах. Для цього застосовано комплекс стандартизованих методик і спеціально розроблену авторську анкету «Психологічне деталювання вчинку волонтерства». Зокрема, ситуаційний компонент досліджувався за допомогою методики «Портрет цінностей» Ш. Шварца, мотиваційний – за методикою діагностики мотиваційної структури особистості В.Є. Мільмана, а також тесту вольових рис особистості (ВРО), дійовий – через самоактуалізаційний тест (САТ) Е. Шострома, післядійовий (рефлексивний) – за опитувальником «Діагностика рефлексивності» А.В. Карпова та В.В. Пономарьової.

Отримані дані уможливили виокремлення чотирьох модусів зреалізування волонтерства. Операційний модус характеризувався переважанням базових цінностей (гедонізм, влада, стимуляція), регресивно-сплосченим типом мотивації, низьким рівнем вольових якостей і самоактуалізації при надвисоких показниках рефлексивності, які вказують на здатність до румінаційної рефлексії. Модус дії відображав орієнтацію на соціальні цінності (традиція, конформізм, безпека), імпульсивну мотивацію, посередній розвиток вольових рис-якостей і самоактуалізації за низької рефлексивності. Модус діяльності поєднував

домінування індивідуальних цінностей (самостійність, досягнення), експресивний тип мотивації, достатньо розвинені вольові риси-ознаки та самоактуалізацію при середньому рівні рефлексивності, що забезпечувало системність і прагматичність волонтерської участі. Модус вчинення відзначався переважанням трансцендентних цінностей (універсалізм, доброзичливість), прогресивним типом мотивації, високим ступенем сформованості вольових рис-властивостей і самоактуалізації, а також зрілою рефлексивністю, що інтегрувалося в моральну цілісність, готовність до самопожертви й ініціативність.

За результатами масштабного емпіричного дослідження, що передбачало психодіагностичне обстеження волонтерів у Тернопільській області (N = 395), визначено розподіл волонтерів за рівнями структурно-змістової довершеності вчинку: високий рівень – 27,3%, достатній – 38,5%, середній – 24,8%, низький – 9,4%. Встановлено, що більшість волонтерів зорієнтовані на трансцендентні цінності доброзичливості та універсалізму і демонструють прогресивний мотиваційний тип, що засвідчує зрілість їхньої особистісної організації та готовність до стійкої суспільно корисної активності. Водночас 5,8% вибірки із високими результатами за стандартизованими методиками, які виявили високий ступінь структурно-змістової довершеності вчинку, не були віднесені до модусу вчинення, позаяк шляхом зіставлення їхніх результатів за різними вимірювальними інструментами виявлено факти соціально бажаних відповідей, псевдоактуалізації та невідповідності між задекларованою мотивацією і здійснюваними актами, що підтвердило діагностичну чутливість авторського інструмента; отож виявлено модусну приналежність волонтерів, за якою 21,5% увійшли до модусу вчинення, 42% репрезентують модус діяльності, 25,8% – модус дії, 10,6% – операційний модус.

У кваліфікаційній науковій праці обґрунтовано, що вчинок волонтерства постає унікальною формою інтеграції індивідуальних і трансцендентних смислів, у якій психологічна деталь слугує фундаментальною одиницею аналізу, а сам процес набуває як суспільної, так і внутрішньої особистісної цінності. Узагальнені результати можуть бути використані у діяльності психологічних

служб, які здійснюють психологічний супровід представників волонтерського руху, а здобуті висновки стосовно психологічних характеристик волонтерів, котрі зреалізують повновагомий учинок волонтерства, беручи до уваги психологічні деталі, що детермінують цей вибір і його реалізацію, можуть стати підґрунтям для оновлення та конкретизації змістового наповнення навчальних і тренінгових курсів у закладах вищої освіти при підготовці майбутніх психологів за першим (бакалаврським) і другим (магістерським) освітніми рівнями. Передусім це стосується розроблення і викладання таких дисциплін, як «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості», «Тренінг особистісного зростання», а також інших навчальних модулів, що забезпечують формування професійних компетентностей психологів та їх подальшого фахового вдосконалення.

Ключові слова: вчинок, взаємодія, волонтери, психологічне деталювання, особистість, суб'єкт, цінності, самоактуалізація, соціальні цінності, духовні цінності, мотивація, рефлексія, діяльність, стрес, сумлінність.

SUMMARY

Dykyi Ya. O. Psychological Detailing of the Deed of Volunteering. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 053 Psychology. - West Ukrainian National University. Ternopil, 2025.

The dissertation provides a comprehensive analysis of theoretical concepts and methodological approaches to the study of volunteering as both a psychological and social phenomenon of everyday life and as a full-fledged moral deed of the individual. It offers a theoretical justification and empirical implementation of the procedure of psychological detailing in the investigation of the psychological structure underlying the emergence of the deed, with its inherent psychosemantic characteristics. The research highlights the scientific novelty, as well as the theoretical and practical significance of the results, including the following findings:

The content of the concept of the deed of volunteering has been specified and substantiated through the lens of V.A. Romenets' canonical theory of the deed, as an integral synthesis of moral deeds of goodness, beauty, truth, self-sacrifice, self-assertion, self-determination, and self-realization. Each of these manifestations is analyzed within the framework of situational, motivational, performative, and post-performative components, encompassing the full range of psychological manifestations of this deedful action – from responding to crisis or everyday needs, affirming humanistic values, and fostering harmonious social interaction, to embodying altruism, responsibility, and personal self-fulfillment. This conceptualization allowed the author to reveal the essence of the deed of volunteering and to delineate the uniqueness of its value foundation, motivational orientation, behavioral manifestations, and reflexive aspects, thereby ensuring a psychologically detailed understanding of the studied phenomenon.

For the first time:

The conceptual understanding of the psychological detail has been introduced, grounded in the intellectual resources of interdisciplinary synthesis within artistic and scientific discourse and psychological interpretation. Its epistemological significance

has been substantiated as a micro-event of unique psychological and social content – a subjectively charged fragment of covital experience that enables meaning-making and reflection.

The procedure of psychological detailing has been theoretically justified and implemented, integrating axio-psychological, motivational, performative, and reflexive means of cognition, along with their psycho-emotional coloring and subjective significance. These serve as driving forces behind the emergence of the deed and make it possible to identify hidden regularities of the completed deedful act.

Volunteering has been empirically investigated as a deedful phenomenon, and typological criteria for distinguishing four moduses of volunteering realization have been proposed, corresponding to the individual psychological characteristics of volunteers and to the psychological details that determine the degree of completeness of the deed. The proposed modus structure of volunteering practice reflects the degree of integrity of the deed, representing a gradual progression from initial, externally stimulated forms of engagement to the highest level of socially beneficial and altruistic activity – at which volunteering acquires existential and life-meaning significance and becomes integrated into the individual's harmonized self-concept.

Further substantiation has been given to:

The development of psychodiagnostic tools for component-based study of the deedful structure of volunteering using the procedure of psychological detailing, whose empirical validity was confirmed through the conducted research.

The conceptualization of volunteering as a covital event that transcends pragmatic social action and emerges as an existentially significant act of self-creation, internal transformation, and civic responsibility of the volunteer's personality.

The theoretical significance of the dissertation lies in the fact that, for the first time, volunteering is presented as a full-fledged deed, while the conceptual content of the notion of psychological detail has been substantiated and the logical-analytical procedure of psychological detailing has been proposed as a methodological instrument for identifying micro-events of unique psychological content that refine the process of understanding psychosocial phenomena of everyday life.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying its results in the professional work of practicing psychologists collaborating with volunteer associations, NGOs, and charitable foundations, providing psychological support to volunteers. Moreover, the procedure of psychological detailing can be effectively employed in both theoretical and applied psychology, as it allows for a detailed analysis of the value-based, motivational-volitional, performative, and reflexive components of covital events, thereby fostering a deeper self-awareness of one's own life experience, situations, and personal events.

The dissertation substantiates that the deed of volunteering represents the highest level of realization of this altruistic and socially beneficial activity, wherein volunteers, when interpreting their engagement, are guided primarily by transcendent values of benevolence and universalism. Their motivation is characterized by altruistic orientation and a desire to transform social reality. The performative component is marked by existential completeness of practical involvement and a conscious choice of the most complex tasks, while continuous reflection leads to awareness of the significance of one's own deedful activity, readiness for further cyclical accomplishment of volunteering, and understanding of ways to enhance the social environment and one's personal transformation as the culmination of self-performed deedfulness.

The study argues that the phenomenon of volunteering should be interpreted through the theoretical frameworks of V.A. Romenets' theory of the deed and A.V. Furman's cyclical-deed approach, within which volunteering is viewed as an integral event uniting situational, motivational, performative, and post-performative aspects of volunteer practice. It has been demonstrated that the deed of volunteering acquires various modular forms – from operational to fully realized – reflecting the degree of meaning integration and personal maturity of the volunteer. The external structure of this phenomenon encompasses the social conditions and needs to which the volunteer responds, while its internal structure unfolds through value orientations, motivational determinants, performative manifestations, and reflexive outcomes.

It has been proven that the psychological detail, as a micro-event – a personally significant fragment of covital experience – serves as a key analytical element that

temporally and spatially localizes unique experiences, meanings, and mechanisms of personal resource mobilization. From this perspective, volunteering is interpreted as an existentially significant form of social action and inner self-development, integrating civic responsibility, moral-value orientations, and creative-altruistic self-realization.

The empirical research program, focused on the study of psychological detailing of the deed of volunteering, involved the analysis of its modular structure as deployed across situational, motivational, performative, and post-performative (reflexive) components. A set of standardized methods and the author's specially developed questionnaire "Psychological Detailing of the Deed of Volunteering" were used. Specifically, the situational component was examined using Shalom Schwartz's Portrait Values Questionnaire; the motivational component – by V.E. Milman's Motivational Structure of Personality test and the Volitional Qualities Inventory (VRO test); the performative component – via E. Shostrom's Self-Actualization Test (SAT); and the reflexive (post-performative) component – through the Reflexivity Diagnostic Questionnaire by A.V. Karpov and V.V. Ponomaryova.

The results made it possible to distinguish four moduses of volunteering realization. The operational modus was characterized by the predominance of basic values (hedonism, power, stimulation), a regressive-flat type of motivation, low levels of volitional qualities and self-actualization, and excessively high reflectivity, indicating a tendency toward ruminative reflection. The modus of action reflected orientation toward social values (tradition, conformity, security), impulsive motivation, moderate volitional development, and low reflectivity. The modus of activity combined dominance of individual values (self-direction, achievement), expressive motivation, well-developed volitional traits and self-actualization, and moderate reflectivity, ensuring systematic and pragmatic participation. The modus of the deed was distinguished by the predominance of transcendent values (universalism, benevolence), progressive motivation, high levels of volitional development and self-actualization, and mature reflection integrated into moral integrity, readiness for self-sacrifice, and initiative.

Based on an extensive empirical study of volunteers in the Ternopil region ($N = 395$), the distribution of volunteers by the level of structural-content completeness of

the deed was determined: high – 27,3%, sufficient – 38,5%, medium – 24,8%, and low – 9,4%. Most volunteers were oriented toward transcendent values of benevolence and universalism and demonstrated a progressive motivational type, indicating mature personal organization and readiness for sustainable socially beneficial engagement. At the same time, 5,8% of participants who exhibited high scores across standardized methods but were not classified under the modus of the deed showed socially desirable responding and pseudo-actualization, confirming the diagnostic sensitivity of the author's instrument. The final distribution across moduses was as follows: 21,5% – modus of the deed, 42% – modus of activity, 25,8% – modus of action, and 10,6% – operational modus.

The dissertation substantiates that the deed of volunteering represents a unique form of integration of individual and transcendent meanings, wherein the psychological detail serves as a fundamental unit of analysis, and the process itself acquires both social and intrapersonal significance. The generalized results may be applied in the work of psychological services supporting volunteers, and the findings on the psychological characteristics of volunteers who perform a full-fledged deed of volunteering, considering the psychological details determining this choice and its realization, may serve as a foundation for updating and refining educational and training programs in higher education institutions preparing future psychologists at the bachelor's and master's levels. This primarily concerns the development and teaching of such disciplines as General Psychology, Psychodiagnostics, Personality Psychology, Personal Growth Training, and other modules that ensure the formation of professional competencies and further professional development of psychologists.

Keywords: deed, interaction, volunteers, psychological detailing, personality, subject, values, self-actualization, social values, spiritual values, motivation, reflection, activity, stress, conscientiousness.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Дикий Я. О. Психосоціальне деталювання як методологічна процедура. *Психологія і суспільство*. 2023. № 2. С. 75-83. (0,8 д.а.) DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.02.075>
2. Дикий Я. О. Модель емпіричного дослідження волонтерства як вчинкового канону. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2024. № 71. С.27-44. (0,75 д.а.) DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2024.71.02>
3. Furman A.V., Dykyi Ya. O. Goal setting as an act of intentionality in the motivational field of the volunteer deed. *Психологія і суспільство*. 2025. № 2. С. 111-118. (0,7 д.а. / авт. 0,35 д.а. авторський внесок: обґрунтовано, що цілепокладання як свідомісний акт інтенційності формує ядро мотиваційної структури волонтерського вчинку). DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2025.02.111>
4. Дикий Я.О. Психодіагностичні особливості психологічного деталювання діяльного компонента вчинку волонтерства. *Наукові інновації та передові технології. Психологія*. 2025. № 8. С. 1401-1416. (0,95 д.а.) DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8\(48\)-1401-1416](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8(48)-1401-1416)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Дикий Я.О. Вчинок волонтерства як чинник суспільствотворення. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації*: матер. Міжнар. науково-практичної конференції, в 2 т. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. Т.2. 244 с. С. 38-40 (0,15 д.а.) URL : http://psr.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/1-TOM_Materiali-konferencii-1.pdf
6. Дикий Я.О. Психологічне деталювання передситуаційного компонента вчинку волонтерства. *Особистість і суспільство: психосоціальні виміри ковітальної взаємодії*: матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції, Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 319 с. С. 253-255. (0,15 д.а.) URL : <http://psr.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zbirnik-kviten-2023-Copy.pdf>
7. Дикий Я.О. Соціально-психологічні аспекти постання волонтерського руху в Україні. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті*:

національна візія та виклики глобалізації: матер. XIX Міжнар. науково-практичної конференції. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 1046 с. С. 934-937. (0,18 д.а.) URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/49651>

8. Дикий Я.О. Мотиваційний компонент вчинку сучасного українського волонтерства. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації*: матер. II Міжнар. науково-практичної конференції. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 413 с. С. 345-348. (0,2 д.а.) URL : http://psr.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/Zbirnik-konferencii_listopad2023.pdf

9. Фурман А.В., Дикий Я.О. Роль психологічної деталі у дослідженні стресових подій. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної освіти сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи*: матер. II Міжнар. науково-практичної конференції. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. 242 с. С. 53-56. (0,2 д.а. / авт. 0,1 д.а. авторський внесок: запропоновано пізнавальний інструментарій вивчення стресових ковітальних подій). URL : <https://conference.wunu.edu.ua/index.php/tpsgosu/article/view/296/275>

10. Дикий Я.О. Психодіагностичний інструментарій психологічного детального вчинку волонтерства. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації*: матер. III Міжнар. науково-практичної конференції, в 2 т. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. Т.2. 237 с. С. 153-156. (0,2 д.а.) URL : <http://psr.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/Tom-2.-Mizhnarod.konf.-2024.pdf>

11. Pitsun O., Dykyi Ya., Lysyk M., Sobchak A., Poperechna H., Konopliitska O. Comparative analysis of the value-semantic sphere of Ukrainian volunteers using AI. *The Secound International Workshop of Young Scientists on Artificial Intelligence for Sustainable Development: International Workshop of Young Scientists, Ternopil-Skomorochy, May 8-9 2025*. Pp. 225-234. (0,5 д.а. / авт. 0,15 д.а. авторський внесок: здійснено добір і обґрунтування психодіагностичного інструментарію дослідження). URL : <https://ceurws.org/Vol3974/short06.pdf>

Науковий керівник:

доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри психології
та соціальної роботи
Західноукраїнського
національного університету

Анатолій В. ФУРМАН